

lem fényében megismerhetik, ellenben a magyar iskolát látogató gyerekekkel, akinek hiányzik az érvényben lévő tankönyvből 1848/49 igaza, a 20. század sorsfordító eseményei... Ez így nem korrekt, Kollégák! Ugye? A kisiskolák bezárását fenyegető intézkedésekről már nem is beszélve, de reménykedve olvasom a témával kapcsolatos aktuális cikkeket, a civil szféra igyekezetét, a petíciós kezdeményezést, ami mögé a politikai képviselő is felsorakozik... Van ám, aki mégse, mert olcsó kampányfogásnak tartja. Ledöbbenek az olyan kijelentésen, hogy nekem már felnőttek a gyerekeim, mit érdekel az iskola... Meg a politikát hagyjuk a politikusra? Meg hogy üljek ölbe tett kézzel, s nézzem tehetetlenül a vergődéseink? Miről szól ez? Mit tükröz? Saját kudarcainkat...

És akkor itt van a mindenkori Tanító. Kolléga! Illene csatasorba állni magunkért, a tegnapi tiszteletért és a jövőért. Azt mondták nekem a minap nagy bölcsen, hogy lejárt a hősi halottak kora. Hát akkor légy élő hős a képzelt vár fokán! És mindenekelőtt légy példa, ha kell, szítsd a tüzet és perzselj, és igen, lázadj a hatalom önkénye ellen! Polgárjogoddal élsz, ha aláírod a petíciót annak jeléül, hogy van véleményed és bátorságod azt mondani, tiltakozom! Ezt is rád testálták, szlovákiai magyar tanító!

Jó nyaralást, ügyünk érdekében pedig örök készenlételet kívánok, Kolléga!

Petres Csizmadia Gabriella
Adjunktus a nyitrai Magyar Nyelv- és Irodalomtudományi Intézetben (Közép-európai Tanulmányok Kara), a Katedra vezető szerkesztője,
Hidaskürtön él, gabi.csizmadia@gmail.com

Beszélgetés Dömény Andreával

A rozsnyói pedagógustalálkozón az SZMPSZ szakmai-módszertani elismerésben részesítette a szlovák tankönyvíró munkacsoportot, köztük Dömény Andreát. A díjazás apropóján faggattam Andreát életútjáról, pedagógusi pályájáról.

■ Biztosan hosszú út vezetett el ahhoz, hogy tankönyvíróvá válj. Hogyan válik egy pedagógusból szerző?

■ Minden 2008-ban kezdődött, amikor a SZMPSZ kezdeményezésére megalakult a szlovák nyelv oktatásával foglalkozó szakcsoport, ahol a résztvevők a szlovák nyelv oktatásának problémáit próbálták összegyűjteni, és megoldást keresni ezek javítására. Sok iskolában foglalkoztak a témával, majd észrevételeiket eljuttatták a szakcsoport tagjaihoz. Megszületett egy dokumentum, ami összegyűjtötte a szlovák nyelv oktatását gátló tényezőket – és megoldásokat is ajánlott ezek elhárítására. Azt mindannyian tudtuk, hogy egyik napról a másikra nem lehet orvosolni a problémákat, mivel azok megoldása nagyon összetett és sok mindenkinek múlik. Ebben az időben kezdődött el a Mikolaj-féle reform – elkészült az új oktatási törvény, az új dokumentumok (kerettantervek és oktatási programok). 2008 tavaszán pedig ajánlatot kaptam egy elektronikus tankönyv megírására (egy KEGA-projekt keretén belül a nyolcosztályos gimnáziumok első évfolyama számára). Az egyik találkozón megemlítettem a felkínált lehetőséget, és ekkor szerveződött az öttagú csoport – Papp Szilvia, Szetyinszky Veronika, Varga Zsuzsanna, Alabán Mária és én –, majd hamarosan el is kezdtük a közös munkát. Abban az időben nagyon elfoglalt voltam – januártól a hidaskürti alapiskola igazgatója lettem és az egyéb feladatok mellett az iskola épületeinek felújítására is pályáztunk.

Tudtam, hogy nem lesz könnyű ennyi mindent egyszerre végezni, de beleváltunk. Először elkészítettük a tankönyv koncepcióját, majd leadtuk az első négy fejezetet. A kollégákkal nagyon sokat készültünk, „vitakoztunk”, beszélgettünk arról is, hogy tulajdonképpen milyen tankönyvből szeretnénk tanítani, majd „megálmodtunk” egy tankönyvcsaládot – tankönyv, munkafüzet, hanganyag, képanyag, nyelvtani segédanyagok, digitális tananyagfeldolgozás...

■ Az első tankönyvet tehát értelem-szerűen követnie kellett a többinek...

■ Ha összefüggő, célirányos fejlesztési programcsomagot akartunk készíteni, ami elengedhetetlen a nyelvtanításban, akkor tudtuk, hogy itt már nem állhatunk meg. 2008-tól a mai napig 11 kiadványunk került az iskolákba – 6 tankönyv és 5 munkafüzetünk jelent meg. Az állami oktatási programok életbe lépése lehetővé tette, hogy pályázatokat nyújtsunk be tankönyvírásra, így 2009-től 2012-ig az 5., 6., 7. és 8. évfolyamoknak tankönyveket és munkafüzeteket készítettünk, két évfolyam számára pedig konverziós tankönyvet is írtunk. Az ötödikes tankönyvhöz megírt munkafüzetet a kezdetől fogva a SZMPSZ segítségével tudtuk kiadni, mivel arra a minisztérium nem írt ki pályázatot. Az idén pedig szintén a SZMPSZ segítségével sikerült kiadnunk egy munkafüzetet és nyelvtani táblázatot a 8–9. évfolyamok számára, melyből a tanulók készülhetnek a tesztre is.

■ Hogyan készül egy tankönyv? Milyen típusú felkészültség szükséges a tankönyvíráshoz?

■ Elsősorban alaposan ismerni kell az állami oktatási programot, a tantárgy struktúráját, összetevőit, fejlesztési

céljait – és nem mellékesen a célcsoportot. A tanulónak a témákon kívül az oktatási program előírja a beszédzándék kialakítását, ezenkívül az elsajátítandó fogalomköröket is a megadott nyelvtani követelmények mellett. Viszont az oktatási program egyértelműen előírja, hogy a kommunikáció az alapterület, és ezen belül tanítjuk a többi tananyagot. Ezt vetjük figyelembe, amikor a tankönyvet kommunikációs témákra osztottuk: mindegyik „kínált” bizonyos beszédzándékokat és fogalomköröket – ezeket úgy próbáltuk bedolgozni, hogy ne tűnjenek „erőszakoltnak”. A kommunikációs témákat 9 fejezetbe soroltuk, utalva arra, hogy – a szüneteket leszámítva – tulajdonképpen 9 hónapig tart egy tanév alatt az intenzív tanulás. A nyelvtani tananyagot is mindig valamely kommunikációs témakörbe illesztettük, hogy ezek begyakorlása a kommunikációs témákon keresztül történjen.

■ Mi okozta a legnagyobb nehézségeket?

■ A legnagyobb kihívást talán az jelenti, hogy nem lehet mindenki számára megfelelő tankönyvet írni, ugyanis minden régióban más-más a tanulóknak a nyelvkörnyezete, különböző szinten beszélnek az államnyelvet. A nagyvárosban élő tanulóknak, mint például Pozsony, Kassa vagy Komárom, sokkal több lehetőségük van a nyelvet elsajátítani, mint azoknak, akik színtiszta magyar falvakból származnak. Tudjuk, hogy nincs igazán ideális tankönyv a magyar tanítási nyelvű alapiskolák számára. Biztosan nagyon jó lenne, ha alternatív tankönyvek is állnának az iskolák rendelkezésére – ezt viszont a minisztériumnak kellene biztosítani.

A magyar iskolákban a szlovákot mint második nyelvet tanítjuk. Az 1991-től érvényes koncepcióban és az azóta kiadott dokumentumokban is olvasható, hogy a tantárgyat az idegen nyelvek tanítási módszereivel és formáival ajánlatos tanítani. Ezért számomra érthetetlen, amikor manapság nyitott kapukat döngöztünk az olyan kijelentésekkel, hogy a szlovákot mint idegen nyelvet kellene tanítani, vagy új módszertant kell kidolgozni... A szlovákoktatás helyzetén véleményem szerint elsősorban maguk a pedagógusok tudnak változtatni. Minden lényeges dolog a tanítási órán történik... Függetlenül attól,

milyen az oktatási program, milyenek a tankönyvek, segédeszközök... Ha egy szakmailag képzett pedagógus ismeri a követelményeket, a tantárgy céljait, továbbá a módszertani tudása is megfelelő, a rendelkezésére álló tankönyvek segítségével képes megalkotni az éves tervét, s ezt lebontani a tanítási órákra a tanulók képességeihez mérten. Majd olyan aktivitásokat iktat be a tanítási órákon, hogy azok segítségével érdekesen, könnyedén, játékosan elsajátíthatják a tanulók az adott tananyagokat. Módszertani szabadság van – minden pedagógus olyan módszereket alkalmaz, amelyek segítségével a leginkább hozzá tudja segíteni a tanulókat a tananyag elsajátításához. Nem a tankönyvet kell „letanítani”, hanem azokból lehet válogatni a tanulók képességeit tartva szem előtt. A legfontosabb pedig az, hogy minden tanítási órán kommunikáljanak a tanulók – főleg a magyar környezetű iskolákban, hiszen másutt nem igazán találkoznak a szlovák nyelvvel.

■ A tankönyvíráshoz nagyfokú szakmai tapasztalatra van szükség. Ez azonban nemcsak tanítást jelent. Mi miből merítettél?

■ Megvallom őszintén, soha eszembe sem jutott volna, hogy tankönyvet írjak. A tanítási órákra mindig készítettem különféle segédeszközöket, feladatokat. Sokféle módszert is kipróbáltam, mert mindig úgy gondoltam, hogy ha az egyik sikertelen, akkor másként kell elérnem, hogy a tanulók elsajátítsák az anyagot. Pótoráztam a lemaradókkal, a tehetséges tanulóknak pedig több feladatot adtam. Ami pedig szerintem a legfontosabb – minden egyes órán a kommunikációnak szenteltük a legtöbb időt. Minden tanulóval beszéltem minden órán, párbeszédet készítettek, szituációs játékokat játszottak el, az irodalomórán pedig az alsóbb évfolyamokban (az 5. és a 6. osztályokban) mindig eljátszottuk a meséket, gyerektörténeteket. Mire a tanulók elértek a 8., 9. osztályba, képesek voltak önállóan beszélni az előírt témakörökről. Alkalmassint a nagyobbaknál szerepet is cseréltünk, hiszen mindig akadt pár ügyesebb tanuló, aki „vállalta”, hogy kiáll az osztály elé, és „megdolgoztatja” társait. Nagyon jó érzés volt megélni, ahogy az órák dinamikus és ügyesen megtartotta valamennyi „önkéntes”. Megszokták,

hogy a tanítási órák lendületesnek kell lennie, ezért különféle tevékenységekkel tarkítottuk azt, hogy ne unatkozzanak.

Pályakezdőként rendszeresen eljártam különféle módszertani összejövetelekre, szemináriumokra, iskolázásokra, ahol volt szerencsém megismerkedni tapasztalt kollégákkal, módszerekkel, felmérések eredményeivel, szakirodalommal. Sok regionális és országos szakmai rendezvényre is eljutottam, ahol mindig újabb ismereteket szereztem. Rendszeresen részt vettem a SZMPSZ által rendezett nyári egyetemeken is – az utóbbi években előadóként.

1993-ban a magyar iskolákban tanító szlovák szakosok járási módszertani vezetője lettem, majd bekerültem az Állami Pedagógiai Intézet szlovák nyelv és irodalom központi tantárgybizottságába. Akkoriban kerültek elbírálásra az új koncepció alapján kidolgozott tanmenetek és exemplifikációs feladatok is. A szakmai tárgyalásokon mindenki elmondta a véleményét, tapasztalatait. A járási összejöveteleken pedig mindig részletesen beszámoltam mindenről, elemeztük, megvitatottuk az anyagot. Később felkértek tankönyvek elbírálására is. Ez a tevékenység sok felkészüléssel járt – meg kellett tanulnom a tankönyvírás „szabályait”, ismernem kellett az elbírálási kritériumokat, a tankönyvvel szemponjtait. Az igazsághoz tartozik, hogy pedagógiai munkám során sok kommunikációs, szövegértési feladatot, nyelvtani táblázatokat, tesztet készítettem a tanulók számára, mivel abban az időben a tanulókat felvételre is készítettük. Így aztán az évek során szép kis gyűjteményem kerekedett. Mivel a „Poznaj slovenskú reč” elnevezésű verseny galántai járási fordulóját is én szerveztem, rengeteg korhoz mért szöveget is összegyűjtöttem. A tankönyvírás során tehát volt miből meríteni.

■ Miért választottad a szlovák szakot hivatásodul?

■ Mindig az volt a vágyam, hogy magyar gyerekeket taníthassak szlovákul, mert láttam, milyen sürgető szükség van erre. Amikor végzős hallgatóként munkahelyet keresve egy szlovák tanítási nyelvű iskolában kaptam állást – csalódott voltam. Ezért aztán újra és újra próbálkoztam, míg aztán sikerült. Szeptemberben szülőfalumban kezdetem meg pályafu-

tásomat, a helyi alapiskolában, ahová annak idején én is jártam. Huszonhat és fél évet töltöttem el ebben az iskolában – 5 évig az iskola igazgatója is voltam, majd 2013 januárjától az Állami Pedagógiai Intézetben a szlovák nyelv és szlovák irodalom tantárgy felelőseként dolgozom.

Pedagógusként nagyon sokat tanultam – főleg a gyerekektől. Megtanultam azt, mi okoz gondot a magyar gyerekeknek a szlovák nyelv elsajátításában. Ezeket a tapasztalatokat most fel tudom használni a munkám során. Csodálatos a mi szakmánk. Ha szeretettel végezzük, azt a gyerekek is megérik. Nemcsak azt, hogy szeretjük, amit csinálunk, hanem azt is, hogy őket is szeretjük. A gyermekek szeretete, szakmai tudás, a tantárgy szeretete, a következetesség, őszinteség, emberség, megértés, állandó tanulás – véleményem szerint ezek nélkül nem igazán lehet jó pedagógussá válni.

■ Hogyan került a zene szak a szlovák mellé?

Az alapiskolai éveim alatt a galántai zeneiskolában hét éven át zongorázni tanultam. A (ma már) Kodály Zoltán Gimnázium elvégzése után a pozsonyi Comenius Egyetem Pedagógiai Karára felvételiztem – édesanyám és nagynéném példájára egyértelmű volt számomra is, hogy a tanári pályát választom. A zene mindig nagyon érdekelt, az elmélet, az ének és a hangszeres játék egyaránt. A szlovák–zene szakot egyszerűen azért választottam, mert abban az évben a zenével más kombinációt nem nyitottak az egyetemen. Mivel a zeneiskolában mindent szlovákul tanultunk, jól beszéltem szlovákul, hiszen már kisiskolás korom óta gyakoroltam a nyelvet az iskolán kívül is. Meg sem fordult a fejemben, hogy esetleg hátrányos helyzetű leszek a többiek között amiatt, hogy magyar gimnáziumban végeztem. Sőt, egyedüli magyarként a csoporttársaim elismeréssel néztek rám. Mindig azt mondták, hogy ez olyan, mintha ők egy másik nyelvet tanulnának. Nagyon jó barátságban éltünk, a mai napig kapcsolatban állunk egymással. Életem egyik legszebb időszaka volt az egyetemen eltöltött öt év. A zenével intenzíven foglalkoztam – minden évben részt vettem a Tudományos Diákköri Konferencián, több kategóriában is – ének (szóló és duett), hangszer (négykezes, kíséret), illetve kamarakórusban is énekeltem. Minden alkalommal díjazott is voltam. Ezenkívül évente nevelési koncerteket adtunk az iskolának a városban. A sors úgy hozta, hogy az államvizsga után, amikor felkértek, hogy maradjak a zenetanszéken – egészségi okok miatt ezt nem vállalhattam, ezért elkezdtem tanítani. Végül a szlovák lett a „domináns” szakom, de a zenével is foglalkozom. Tizenkét évig énekeltem a CSMTKÉ-ban (mai neve Szlovákiai Magyar Pedagógusok Vass Lajos Kórusa), később a helyi éneklőcsoporthoz vezetője lettem. Nagy szeretettel ápoljuk és terjesztjük a magyar népdalkincset nemcsak régióinkban, de a határokon túl is.

■ Min dolgozol most? Mik a további terveid?

Idén áprilisban fejeztem be az e-tesztelésen belüli projekttevékenységem első szakaszát, ahol középiskolások számára készült feladatokat bíráltam el. Most következik majd a második rész – a tesztfüzetek összeállítása. Már jelezték a NÜCEM-ből, hogy lehetőségem lesz folytatni ezt az izgalmas munkát. Szerencsére bőven akad mindig munka – a munkahegyen is, a különböző projektekben is. Ha pedig kiürjék a pályázatot a kilencedik tankönyvre, akkor bizony intenzív tankönyvírás vár ránk.

■ Sok sikert kívánok mindehhez!

A legtágabb értelemben vett nevelés (edukáció) a szó szinte minden értelmében egyet jelent a bipolaritás és biperszonalitás jegyének elfogadásával is. Egyszerűbben kifejezve ez annyit jelent, hogy a nevelés és oktatás szinte mindig nevelő és nevelt, oktató és oktató között valósul meg. Kivételként egyedül az önnevelés folyamatát említhetném, amikor is a nevelt önmaga nevelőjévé válik. A neveléstudomány berkein belül ezen két *personae* (személyek) vizsgálatával nem egyformán foglalkozunk. Míg a pedagógus személyiségét, kompetenciáit a pedeutológia diszciplínája kutatja, addig a nevelt (gyermek) személyiségére sokkal kisebb és kevésbé összpontosult figyelem helyeződik. Bevált gyakorlat, hogy a modern pedagógia a gyermek sajátosságainak, életkorhoz kötődő jellemzőinek feltérképezését és magyarázatát a (gyermek)lélektan tárgyköréből meríti. Ezzel semmiképp sem szeretném azt sugallni, hogy a neveléstudomány csakis és kizárólag a pedagógussal lenne elfoglalva, de kimondottan a gyermek személyiségét értelmező és magyarázó diszciplínáról a pedagógiában nem beszélhetünk. Talán ezért sem meglepő, hogy az utóbbi évtizedek edukációs elméletének és gyakorlatának kritikája szinte mindig az ún. tanárközpontság „felhánytorgatásával” kezdődik. Közledik az iskolai év vége. Szokták volt mondani, hogy jobb későn, mint soha. Ezért is teszek egy kísérletet arra, hogy eme tanulmányomban felvázoljam a gyermekképp alakulását – változását és jövőbeli perspektíváját.

Ki is az, akit nevelünk?

Egyszerű kérdésre hasonlóan frapáns válaszokat szokás adni, de ebben az esetben a kép nem olyan tiszta, mint ahogy azt első ránézésre hihetnénk. Persze, a fent említett bipolaritásból és biperszonalitásból következhet az is, hogy mindig a tanár tanítja/neveli a gyermeket/diákat és „pont”. Ha a metodológia nyelvén szeretném kifejezni magamat, akkor a „pont”-ot azzal negálnám, hogy a gyermek/diák semmiképp sem tekinthető állandónak, sokkal inkább változónak. A helyzetet pedig tovább bonyolítja az a tény is, hogy a gyermek egyrészt változik önmaga élete alatt és egyben korok/korszakok során is. Az egyed- és személyiségfejlődés elfogadásának ténye és hiánya jelentheti az edukáció kudarcát is. Nehezebben átlátható és

